

IYX

een essay
over begrip
en verandering

VOORWOORD

Iedereen maakt transitie mee in het leven. Het is onvermijdelijk en normaal, niemand ontkomt eraan en je kan je routines er niet op instellen; Je verlies iemand, je komt nieuwe mensen tegen, je leefsituatie verandert, je krijgt een kind, een relatie gaat uit, je wordt simpelweg ouder, etc. Kortom, ik bied je dit vooruitzicht: iets *is* je overkomen waardoor je leven er voor altijd anders uit is komen te zien en het zal vaker voorkomen.

Perspectief is vloeibaar.

In dit essay ga ik in op definitie van, gevoelens over en perspectieven bij een aantal van mijn persoonlijke veranderingen. Ik onderzoek mijn eigen associatie bij transitie en probeer ik onder woorden te brengen op welke manier ik mijn metamorfose van mijn 'oude ik' naar mijn 'nieuwe ik' kan definiëren en hoe ik dat kan communiceren als beeldmaker.

Dit essay dient eveneens als onderbouwing en verklaring voor het onderwerp van mijn afstudeerproject bij ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten Zwolle, voor de opleiding Animation Design.

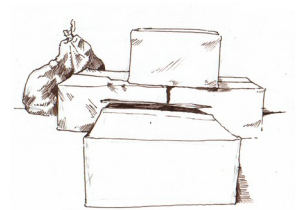
INHOUD

Voorwoord	1
Achterlaten	4
Thuis	6
Liminaliteit	8
Definitie	10
Begrip	12
Gevoel	14
Expressie	16
Conclusie	18

ACHTERLATEN

ach·ter·la·ten (liet achter, heeft achtergelaten)

- 1) iemand of iets laten op een bepaalde plaats
of in een bepaalde toestand: iem. verbaasd achterlaten
- 2) iets tot resultaat hebben: sporen achterlaten

Drie slaapkamers, in één daarvan zet ik de meeste dozen maar zo lang neer. Een andere kamer wordt de studeerkamer, misschien dat ik sommige dozen toch maar daar neer zet? Het blijft puzzelen.

Verhuizing #16 is aan de gang. Ik heb voor het eerst mijn *eigen* hand-tekening onder een huurcontract gezet. Ik maak mijn huur zelf over naar de woningcorporatie. ik heb een keuken met mijn eigen koelkast en een schuur met een atelier. Het is niet meer tijdelijk, voor een jaartje, of tot iemand besluit te vertrekken waardoor ik m'n boeltje moet pakken of op straat kom te staan. Ik slaap straks niet meer op een logeerbank en ik zit op mijn eigen stoelen.

Ik ben gaan samenwonen met mijn vriendin. Om te kunnen huren, moest ik documenten aanvragen, één daarvan is een BRP ('basisregistratie personen'). Dit is een opsomming van alle adressen waar ik ooit officieel stond ingeschreven. Natuurlijk herinner ik mij veel van de plekken waar ik heb gewoond, maar op de een of andere manier was het vrij confronterend; het document besloeg 2 pagina's met 16 adressen in 5 verschillende steden, waarvan ik op 14 adressen en in 4 steden had gewoond voordat ik 15 was. Er lijkt een soort willekeur te zitten in de volgorde van stad en adres. Alsof iemand 16 keer een dobbelsteen met 5 zijdes heeft geworpen en dit de uitkomst was.

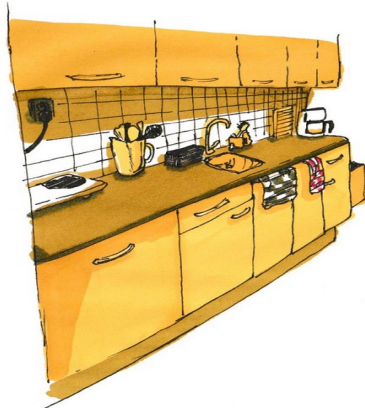
Wanneer ik vroeger als kind verhuisde
kwam ik thuis van school of werk
en dan stonden mijn spullen al klaar

Ik kan me een vrijdag herinneren dat ik langer op school bleef, ik moet iets van 12 of 13 zijn geweest. Het was in Tiel en ik was net verhuisd, dus het zal om verhuizing nummer 8 of 9 gaan gok ik. ik was in gesprek met een jongen uit mijn klas en het bleek dat we vrij veel gemeen hadden. Het voelde alsof we goede vrienden zouden worden. Dat was apart in die tijd. Ondanks dat ik me vrij veel afzonderde zag ik potentie. hoewel ik niet meer precies kan terughalen waar het gesprek nu exact over ging, maar weet wel dat ik met een goed gevoel en een glimlach naar huis ging. Ik had een sociale investering gemaakt en was er best trots op.

Toen ik thuis kwam was mijn moeder aan het inpakken.
De maandag erop zat ik op school in een andere stad.

THUIS

het thuis zelfstandig naamwoord. Uitspraak: [tœys]
woning waar je woont en waar je je prettig voelt
bijwoord. Uitspraak: [tœys]
in je eigen woning

Wanneer de laatste dozen binnen
staan sluit ik de slaapkamerdeur
en laat ik de dozen voor wat ze zijn.
Ik plof neer op m'n bank en kijk
rond door de huiskamer.

Mijn huiskamer.

Ik voel me anders nu..

De realisatie overvalt me in dit moment,

dat ik thuis ben.

Waar was ik in godsnaam hiervoor?

Als ik naar de BRP formulieren kijk, zie ik de adressen staan. Deze bieden me een antwoord op mijn vraag die niet veel voldoening geeft. Het is een serie locaties die feitelijk beschrijft op welk moment en aan welk adres mijn naam verbonden was. Het document zegt niets over de dozen die nooit zijn uitgepakt, over de mensen die zijn achtergebleven, of de onzekerheid voor de toekomst die mijn tweede natuur lijkt te zijn geworden. Terwijl ik het document schrijf dat je nu leest zit ik in mijn eigen werkkamer. Het voelt bijna surrealistisch om met relatieve zekerheid te kunnen zeggen dat ik hier de komende 10 jaar mag zijn.

De vragen blijven rondspoken;

Waar was ik hiervoor als het niet 'thuis' was?

Wat is dat verschil tussen 'hiervoor' en 'hier'?

LIMINALITEIT

Bij de vraag waar ik was, voor ik voor het eerst in een lange tijd thuiskwam, neem ik het moment van realisatie als scharnierpunt. Het is het moment dat ik op de bank zit en ineens een contrast opmerk tussen hoe het *was* en hoe het nu *is*. Ik zie ineens dat de wereld er anders uitziet vanuit mijn perspectief.

Alsof ik in een wachtkamer heb gezeten en eindelijk aan de beurt ben.

Het is een punt in de tijd waarin mijn blik op de wereld verschoven is. Ik zie mogelijkheid om routine op te bouwen, om te investeren in de directe omgeving. Ik merk dat het gevoel van eigenaarschap ook een soort verantwoordelijkheid bij me ontgrendelt om het huis en de connecties eromheen te onderhouden.

Waar *was* ik hiervoor? Ik kwam erachter dat er een fase bestaat waarin je het oude achter laat, maar nog niets nieuws hebt opgebouwd. Het is een moment waar alle zekerheid van het oude wegvalt en je nieuwe betekenis aan jezelf en de wereld om je heen geeft.

In het boek 'Beschermjassen' van *Kitlyn Tjin A Djie* en *Irene Zwaan* kom ik de term "liminaliteit" voor het eerst tegen.

Het gaat bij liminaliteit om verlies van een bestaande structuur, in de afwezigheid daarvan jezelf herevalueren en voorbereidingen treffen op de komende verandering. Binnen de antropologie wordt het vaak gezien als overgangsritueel, een fase die we zouden moeten koesteren omdat het zorgt voor nieuwe inzichten.¹

Tjin A Djie en *Zwaan* beschrijven hoe liminaliteit je overkomt je als je bijvoorbeeld moet vluchten naar een ander land. Wanneer je je familie en je cultuur achter hebt gelaten en je moet herpakken in een nieuw land waar je de taal niet spreekt. Liminaliteit overkomt je ook als iemand die dicht bij je staat plotseling overlijdt en je moet leren omgaan met die afwezigheid. Als je plotseling je baan verliest door faillissement of herstructurering, maar ook het krijgen van een kind, of het transitioneren van adolescent naar volwassene. Hoe we met deze fase omgaan vormt ons als mens.

Bij mijn eerste verhuizing was ik 6. Als ik terugdenk aan het huis waar we weggingen voelt het als thuis, een warme nostalgie wast over me heen als ik terugdenk aan de lente dat m'n vader het balkon schoon stond te spuiten met een hogedrukspuit en mij toestond het water een keer in de lucht te laten schieten. Ik was met mijn kleine kinderverstand oneindig onder de indruk van de druk die op de hogedrukspuit stond en schrok, maar raakte al gauw afgeleid door de regenboog die ik produceerde.

Leven als een nomade moet bij je passen, zelf ben ik er nooit gewend aan geraakt en heb ik altijd terugverlangt naar het huis met het balkon. Vanaf die eerste verhuizing heb ik altijd rondgelopen met een gevoel dat ik misplaatst was. Dat ik ergens op wachtte, op een druilerige vakantie was, altijd op visite, te gast in mijn eigen leven. Misschien in de hoop of verwachting dat iemand me kwam vertellen dat de reis voorbij was en ik weer thuis mocht komen.

Ik kan proberen te beschrijven hoe het voelt om zo lang in die tussenfase te zitten met metaforen zoals "eindelijk uit een wachtkamer mogen" of "te gast in mijn eigen leven" en hoewel deze gevoelens van de zelfde aard zijn als het sentiment dat ik probeer uit te drukken, heb ik wel eens eerder 'voor een lange tijd in een wachtkamer gezeten' en kijkt het gevoel toch af van wat ik probeer uit te drukken.

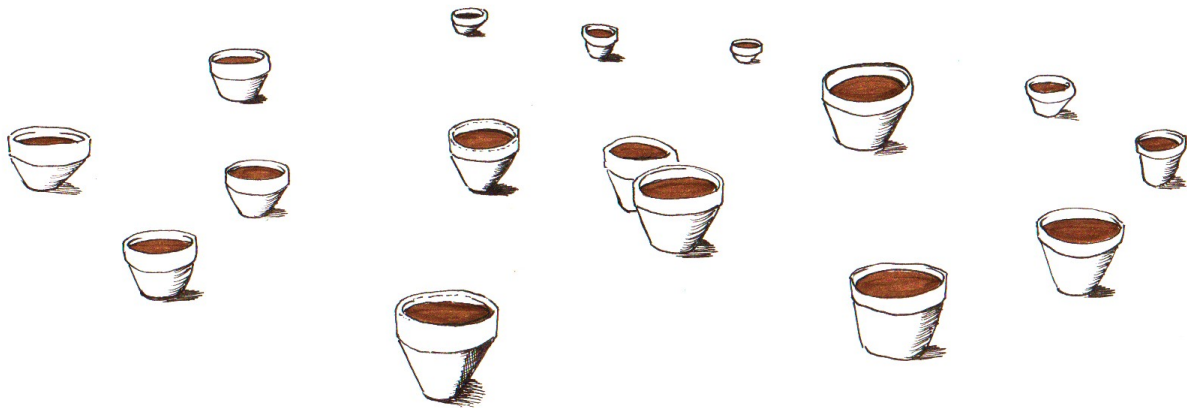
De uitdrukking omvat het dan net *niet*.

DEFINITIE

de definitie; zelfstandig naamwoord.

(v.) Uitspraak: [defi'ni(t)si]

Verbuigingen: definitie|s (meerv.)
het kort en duidelijk noemen wat iets is

Ik ben niet alleen in mijn worsteling,
de mens is van nature altijd op zoek naar uitdrukking.
We geven alles een naam in een poging het te begrijpen.

We bespreken definities tot we samen een toereikende beschrijving hebben gevonden die het dichtst in de buurt komt van onze bedoeling en leggen we deze dan vervolgens vast in bijvoorbeeld een boek. Als we kijken naar de encyclopedie uit het midden van de achttiende eeuw, geschreven door *Denis Diderot* in samenwerking met *Jean le Rond d'Alembert* en met hulp van onder andere *François Marie Arouet (Voltaire)* en *Jean-Jacques Rousseau* dan zien we een poging om zo veel mogelijk kennis van de mens met betrekking tot wetenschap, literatuur en ambacht samen te voegen tot een enkel super-document. Meer dan 20 miljoen woorden in 35 boeken waarin 70duizend onderwerpen in staan. Dit lijkt de ultieme verzameling van definities en met een specifiek doel;³

- de kennis bijeen te brengen die verspreid is over de wereld;
- er het algemene systeem van te laten zien aan onze tijdgenoten;
- en dat door te geven aan de mensen die na ons komen;
- opdat de werken uit voorbije eeuwen niet nutteloos geweest zullen zijn voor de komende eeuwen;
- en opdat onze nakomelingen, beter onderlegd, tevens deugdzamer en gelukkiger worden;
- en opdat wij niet zullen sterven zonder ons verdienstelijk gemaakt te hebben jegens de mensheid.

De inhoud van de boeken moest naast het verstrekken van informatie dus ook voor zorgen dat mensen zelf gingen nadenken over de onderwerpen, als een soort kickstart voor een onderzoekende houding. In die encyclopedie is de inhoud vanuit 3 uitgangspunten gecategoriseerd, *geheugen*, *de rede* en *verbeelding*. Dit wordt ook wel het '*figuratieve systeem van menselijke kennis*' genoemd.⁴ Dit systeem neemt de zintuigen als basis voor zijn uitwerking, en gaat uit van een God als boven natuurlijke, mens overstijgend gegeven. Uit *geheugen* wordt *geschiedenis* geraffineerd en betreft de *feiten* over mens, natuur en god. Dit gaat voornamelijk over namen en definitie. *De rede* produceert de *filosofie*, hier spreken ze over reflectie en het wetenschappelijk experiment. Er wordt gekeken naar de relaties tussen de dingen en wat die relaties impliceren. *Verbeelding* geeft ons *poëzie*. Verdeeld onder de noemers; 'narratief', 'dramatiek' en 'het parabolische'. Onder poëzie vallen ook de schilderkunsten, muziek en beeldhouwerij. Het gaat het over hoe fictie onze emotie raakt, ofwel; '*Kunst*, en de invloed daarvan'. Feiten, relaties en fictie zijn duidelijke handvatten die ons in het verleden een kickstart hebben gegeven om zelf te leren nadenken. Deze encyclopedie is daarom ook een van de grootste en meest robuuste tandwielen die de machine van 'de verlichting' in gang hebben gezet⁵ en biedt de mens tot op de dag van vandaag nog overzicht en grip op de mogelijkheid om *zelf* de belevingswereld te begrijpen.

Begrip over liminaliteit biedt in die zin dus een solide fundering voor mogelijkheid tot communiceren van mijn eigen liminaliteit naar anderen. Alle dingen krijgen een naam en vallen binnen een categorie, ik zoek welke naam anderen aan een onderdeel hebben toegeschreven en vergelijk dat met mijn eigen beleving van dat onderwerp. Vaak kom ik er ondanks die handvatten nog steeds niet uit; 'Verlies', hoe beschrijf je het gevoel daarbij aan een ander? Het woord 'liminaliteit' heeft een definitie, en natuurlijk kan je een vergelijking maken met ervaringen van de ander, maar het specifieke leed of de *ervaring* ervan van elkaar tot in de kern bevatten is vrijwel onmogelijk; elke associatie die je hebt weegt mee in je beleving en elke associatie is uniek.

Daarnaast *voel* ik alleen wat ik *zelf* voel, kennis over het gevoel van de ander blijft een *inschatting*. Elke poging tot begrip naar de ander voelt in die zin bijna als een *gok*.

BEGRIP

be·grip (het; o)

- 1) het vermogen iets op te nemen: vlug van begrip.
- 2) (meervoud: begrippen) de abstracte, algemene inhoud van een voorstelling.

/

OPVATTING

op·vat·ting (de; v; meervoud: opvattingen)

- 1) mening, oordeel

Als ik een poging waag om iets te begrijpen en ik kom er niet uit
dan spookt *Immanuel Kant* door mijn achterhoofd.
'Misschien heb ik de capaciteit helemaal niet om het te snappen'
Denk ik dan als ik worstel met het zoeken naar voldoende begrip.

Kant schreef over het "*Ding an sich, und ding für mich*", "het ding op zichzelf en het ding voor mij"; een theorie over de dualiteit tussen de definitie die iets *toegewezen* krijgt en de *intrinsieke* definitie.²

Dat je iets een naam *geeft* wil niet zeggen dat dit ook per se de naam *is*. In die zelfde zin is iets *definiëren* ook niet per se iets *bevatten*. *Kant* legt uit hoe het menselijk aangeboren verstand in die zin grenzen heeft. *Kant* stelt voor dat de rede en de ervaring een wisselwerking vormen als het gaat om het verkrijgen van kennis. Beide zijn essentieel. In eerste instantie leert men de wereld kennen door deze te ervaren. Een mens absorbeert de invloeden van buitenaf en slaat deze op in zichzelf. Vervolgens leren we om ons verstand te gebruiken om die informatie te organiseren, categoriseren en te associëren. De mens is volgens *Kant* van nature onderzoekend. Ook bij *Kant* komt het dus weer naar voren dat we overal een verklaring voor zoeken.

Het "waarom" is voor mij persoonlijk ook heel tekenend. Ik voel die drang om te definiëren, te verklaren, te beschrijven en te begrijpen. Als maker probeer ik me uit te drukken door middel van beeld en ervaring. Ook ik voel de grens van mijn verstandelijk vermogen, vooral als het me niet lukt om duidelijk te maken wat ik bedoel, of probeer te bevatten hoe een ander zich voelt. *Kant* beschrijft hoe er fenomenen bestaan die we met onze huidige logica niet kunnen verklaren. Een voorbeeld hiervan is het volgende: Aannemen dat het universum altijd heeft bestaan betekent dat iets kan 'zijn' zonder te 'ontstaan', maar aannemen dat het universum *wel* is ontstaan betekent dat 'iets' uit 'niets' kan ontstaan. Beide scenario's lijken directe alternatieven, óf het ene is waar, óf het andere. Beide scenario's lijken ook onmogelijk en onlogisch. Het relevante deel van dat voorbeeld is hoe het illustreert dat er zaken zijn waar wij met ons menselijke brein geen grip op kunnen hebben. Een logische stap binnen de rede zou zijn dat het universum niet eens *kan* bestaan, maar toch zijn we hier en ervaren we het universum vanuit ons eigen perspectief.

Dat eigen perspectief is tekenend voor de interactie die we hebben met anderen, en vormt ons begrip, zowel van ons eigen situatie als dat van een ander, als het aankomt op gevoel. Ontoereikend als ik ben, in mijn beperkte capaciteit om een ander te begrijpen, probeer ik al worstelend mezelf duidelijk te maken naar de ander. Des te verder het bewustzijn vordert, van die kloof tussen wat we denken te weten en wat we kunnen begrijpen, lijkt het alsof de ander steeds verder van me weg drijft, en ik harder moet roepen om deze afstand bij te benen.

Persoonlijk denk ik dat een geschreven definitie voor mij nooit toereikend zal zijn omdat ik simpelweg de taal niet kan vinden om te beschrijven wat ik voel, als ik een definitie lees of iemand me iets uitlegt gebeurt hetzelfde, ik blijf worstelen met het simpele feit dat ik het gevoel van de ander nooit *echt* zal kunnen bevatten.

Je kan me iets uitleggen tot ik het met mijn verstand begrijp,
maar om het zogezegd 'met mijn hart' te begrijpen zal ik het
moeten ervaren en zelfs dan begrijp ik die ervaring
geheel op mijn eigen manier.

Er blijft een kloof zitten tussen expressie en opvatting.

GEVOEL

ge·voel (het; o)

1) het vermogen te voelen

2) (meervoud: gevoelens) datgene wat je voelt:
een pijnlijk gevoel; *met gemengde gevoelens*,
met aangename en onaangename

3) besef: *muzikaal* gevoel:

het vermogen om de schoonheid in de muziek te beseffen

4) (meervoud: gevoelens) gezindheid:

ik heb voor haar geen ander gevoel dan achting

5) gemoed: op iemands gevoel werken

ge·voe·len (gevoelde, heeft gevoeld)

1) (formeel) voelen

ge·voe·len (het; o; meervoud: gevoelens)

1) mening

Die expressie is een poging tot uitleggen

door middel van communicatie aan de ander

zodat deze begrijpt wat jij begrijpt,

Maar hoe het *gevoelsmatig* opgevat wordt

lijkt geen grip op.

Een uitleg omschrijft een definitie op een manier dat de communicator en de ontvanger van de uitleg beide het *idee* hebben dat ze met het verstand grip hebben kunnen vatten op het onderwerp. Om te controleren of iemand je begrijpt kan je controlevragen stellen, "begrijp je wat ik bedoel?" "volg je me nog?", "zitten we op dezelfde pagina?". Afhankelijk van de zelfverzekerdheid van de ontvanger met betrekking op het overzicht op het onderwerp zal de ontvanger antwoorden met een variatie van "ja", of "nee" en eventueel om verdere verheldering vragen. Een instructie is een vorm van uitleggen waar je de ander door stappen heen begeleid tot er een taak is volbracht. Als je de uitvoering van de instructie observeert heb je zicht op de fysieke handelingen die de ander verricht en kan je zo inschatten of de ander verstandelijke grip heeft op het concept. Een instructie heeft het voordeel dat het testbaar is.

*Er zijn geen stappen die je kan zetten
om te controleren of iemand
hetzelfde voelt als jij*

Je kan communiceren door te beschrijven, maar hoe test je of iemand je begrijpt als je zegt; "ik ken hier niemand", "ik mis je", of "het doet pijn". Eenzaamheid, heimwee, of neerslachtigheid heeft naast een definitie ook een vorm, een kleur, een beweging, een *gevoel*. Hoe druk je die uit op een manier dat het wordt opgevat zoals je hem zelf ervaart? Een ander heeft andere associaties bij de kleur die jij aan het gevoel toeschrijft, ik heb mensen de kleur *geel* horen omschrijven als de kleur van *vriendschap*, terwijl anderen het toeschrijven aan *haat*. Hoe test je *subjectiviteit*? Uitdrukking is meer dan alleen de beschrijving of definitie van je onderwerp, het is de *overdracht* van de ervaring van je onderwerp.

Het is het verschil tussen de muzieknoten lezen en de muziek daadwerkelijk horen
Het is '*emotionele associaties met de tonen kunnen leggen*'.

Soms kan je alleen in de buurt komen van een uitleg door iemand te laten ervaren wat jij hebt ervaren. In het geval waar dat onmogelijk, ondeugdzaam of onethisch is, kan een poging gedaan worden om te graven in de ervaringen die de ander al heeft gehad, die vervolgens vergelijken met soortgelijke ervaringen die jij zelf hebt gehad en dan binnen dat referentiekader te zoeken naar een ervaring waar het gevoel overeenkomt met de ervaring die je probeert uit te leggen.

*"I'm not an abstractionist... I'm not interested in relationships of color or forms...
I'm interested only in expressing basic human emotions, tragedy, ecstasy, doom and so on.
and the fact that lots of people break down and cry when confronted with my pictures
shows I communicate those basic human emotions...
The people who weep before my pictures are
having the same religious experience I had when I painted them."*

-Mark Rothko⁷

EXPRESSIE

ex·pres·sie (de; v; meervoud: expressies)

1) uitdrukking

2) artistieke gevoelsuitdrukking

Abstract expressionist *Mark Rothko* is een voorbeeld voor me wat betreft vertaling van emotie door middel van beeld. Hij zet het belang van de overdracht van emotie boven het maken van het beeld, het beeld *dient* zegge de expressie. Mijn werk heeft misschien in de visuele zin weinig weg van het zijne, maar ik kan me goed vinden in het sentiment van de expressionist *Rothko* als hij het heeft over de emotionele lading die hij vanuit zichzelf op zijn werk transponeert. Hij probeert zonder woorden uit te drukken wat hij voelt, zoekend naar een steeds primitievere vorm. *Rothko* verplaatst zijn stijl steeds naar een diepere *basis* binnen zijn beeldende expressie, hij zoekt naar een beeldende vorm die ervoor zorgt dat zijn schilderijen *schreeuwen* wat hij denkt. Hij laat daar het figuratieve helemaal los; emotie door middel van kleur, een deel van het menselijk brein wordt aangesproken op dezelfde manier als hoe de menselijke psyche de kleur rood met gevaar associeert vanwege de genetische ingebakken associatie met *vuur* en *bloed*. Zo weet hij de juiste kleur en vorm te vinden die emoties losmaken bij de toeschouwer.

Zijn werk 'Rothko Chapel, 1964-1967' is misschien wel mijn favoriete werk van hem. Vijf olieschilderijen op doek, samen hangend in een ruimte die is ingericht opdat het werk het hele gezichtsveld van de toeschouwer opslokt.⁸ Door de context van de ruimte en de samenhang van de schilderijen wordt het werk eerder een soort installatie. Ofwel; het werk is niet meer alleen het schilderij,

Michael Dudok de Wit heeft me ook gegrepen met 'Father and Daughter', een korte film uit het jaar 2000⁹. Het gaat hier om een film waarbij er gebruik wordt gemaakt van een simpele figuratieve stijl. De film heeft een oude 'vintage' uitstraling en wordt ondersteund door accordeonmuziek en piano. De film duurt bijna tien minuten en maakt veel gebruik van intieme bewegingen en pauzes. Dingen krijgen de tijd om indruk te maken op de kijker, het langzame fietsen, het achterom kijken, tegen de wind in lopen. Er wordt een narratief opgebouwd, zonder dat er een woord in wordt gesproken. Het is simpelweg een volgorde van momenten in het leven van een dochter die samen een context vormen. Hierdoor wordt de film naar mijn idee meer een uitleg van een gevoel. Alleen de momenten die te maken hebben met dat gevoel worden verteld. Als kijker leef ik ontzettend mee met het karakter, terwijl de maker me geen enkele indicatie geeft van wat haar normen en waarden zijn, welke overtuigingen of opvattingen ze heeft. Ik wordt enkel de gevoelsmatige associaties gegund met de handelingen die ze verricht.

Wat beide werken met elkaar gemeen hebben, 'Rothko Chapel' en 'Father and Daughter' is dat ze heel specifiek zijn in wat ze willen bereiken, en dat ze er allebei komen, maar niet *uitspreken* wat het is waar ze willen zijn. Ze communiceren door kleur, beeld en context.

Het echte werk is de *ervaring* van de toeschouwer.

Deze vertelvorm fascineert me, omdat ik altijd geworsteld heb met het taalkundig definiëren van dingen. Door deze makers als voorbeeld te nemen krijg ik het gevoel dat ik meer ademruimte heb bij het proberen te omschrijven van dingen. Liminaliteit wordt een ontwortelde plant die snakt naar bodem. De beschrijving van het gevoel zit hem niet alleen in de beschrijving, of het beeld, maar ook de langzame beweging van links naar rechts als de wortel zwakjes probeert te reiken naar de aarde eronder.

Het geeft me de mogelijkheid om iets op meerdere manieren uitleggen zodat er een context ontstaat waarin de ander een genuanceerder begrip kan vormen.

Het geeft nieuwe betekenis aan mijn worsteling.

WIL (de)

zelfst.naamw. (m.)

Uitspraak: [wɪl]

vermogen iets bewust te wensen of te begeren

Voorbeeld: `een sterke wil hebben`

`uit vrije wil' (niet gedwongen)

Met een beetje goede wil lukt het wel. (als iedereen meewerkt lukt het wel)

Verlangen

/

MENTALITEIT

men-ta-li-teit (de; v; meervoud: mentaliteiten)

1) manier van denken en voelen

CONCLUSIE

Als ik zelf terug kijk en zie wie ik was in de verschillende periodes van mijn leven dan ben ik niet altijd trots op, of blij met wat ik zie. Wat ik weet is dat ik nu anders ben, ik heb meer ervaringen opgedaan en meer realisaties gehad. Mijn huidige besef, de 'ik' die ik nu ben is de samenkomst van mijn karakter en de ervaringen die ik heb gehad en ik realiseer me dat ik nu anders naar de wereld kijk.

Om te beschrijven wat verandering voor me *betekent* probeer ik voor mezelf een beeld te schetsen van vroeger en een beeld te schetsen van nu. Door deze twee gegevens naast elkaar te zetten zie ik de verschillen, maar *beschrijf* ik niet hoe ze voelen. Het gevoel erbij is lastig uit te drukken. Ik worstel dan ook met een definitie communiceren voor het gevoel dat die transitie me geeft.

De term 'liminaliteit' beschrijft de fase tussen het wegvallen van een bestaand systeem waardoor iemand opnieuw gaat kijken naar de waardes die zijn toegeschreven aan de wereld om hen heen. Deze term bied me een begin als het aankomt op grip krijgen op het gevoel dat er bij hoort. De manier waarop het wordt beschreven klinkt bekend en de elementen die bij de term horen komen ook voor in mijn leven.

De bestaande definities van dingen helpen ons, *helpen mij*, om, naast vat te krijgen op wat het voor me betekent, er ook achter te komen hoe gevoel gecommuniceerd kan worden. Dingen als een encyclopedie zoals die van *Diderot* bieden ons verdiepende inzichten in hoe de ervaring van de ander er uit ziet door te kijken naar hoe ze deze beschrijven. Door die ervaringen te vergelijken met je eigen ervaring krijg je nuance in je zoektocht naar te correcte term.

Herkenning is echter beperkt, wanneer ik mijn verstand probeer te gebruiken om mijn gevoel te begrijpen zodat ik er over kan communiceren loop ik vaak tegen een blokkade aan. *Kant* raakt dan precies de spijker op z'n kop als hij het heeft over hoe we de dingen om ons heen alleen vanuit een subjectief denkbeeld kunnen bevatten.

'Ik kan alleen mijn eigen gevoel daadwerkelijk *voelen*. '& 'ik verschil van de ander.'

Zo lang de twee bovenstaande gegevens waar zijn zorgen ze ervoor dat we elkaar *nooit* op het zelfde niveau kunnen begrijpen als wij onszelf kennen. Het beste wat we kunnen bereiken is ervaringen delen en vergelijken om tot een begrip te komen wat ten minste in de buurt van de waarheid komt.

Een manier om ervaringen te delen is in mijn geval mijn makerschap. Ik kan mijn werk inzetten om mijn eigen gevoel beter te leren begrijpen en beter te communiceren. Door Het concept *liminaliteit* op verschillende manieren neer te zetten hoop ik door de context en de samenhang van verschillende beelduitdrukkingen grip te kunnen krijgen op, en handvatten te kunnen geven aan het snappen van de betekenis van de term, zoals ik hem ervaar.

Bij de vorm van mijn expressie laat ik me beïnvloeden door *Rothko* en *Dudok de Wit*. De werken van deze beeldmakers hebben me namelijk veel inzicht gegeven in het communiceren van de beschrijving over hoe ik liminaliteit ervaar. Wanneer ik communiceer kan ik vaak de juiste woorden niet vinden of mis ik intonatie. Om iets te kunnen delen moet ik het begrijpen en om iets te kunnen begrijpen moet ik dingen aanraken, ik moet ze zien, voelen, ruiken en ervaren. Ik wil proberen een *ervaring* te maken van het werk.

Mijn eindwerk zal hierom een poging zijn tot het *bevatten* van het gevoel achter de term *liminaliteit* en daarnaast een poging zijn tot het communiceren van dat gevoel op een manier dat *de ander* me begrijpt.

BRONNEN

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

1

[\(PDF\) Anthropological Joyce: Dubliners, Van Gennep and Liminality \(researchgate.net\)](#)

2

[Immanuel Kant en zijn visie op de werkelijkheid | IsGeschiedenis](#)

3

[De Encyclopédie \(1751-1772\) van Denis Diderot | Historiek](#)

&

[In Our Time - The Encyclopédie - BBC Sounds](#)

4

[Detailed explanation of the system of human knowledge \(umich.edu\)](#)

5

[Enlightenment Period: Thinkers & Ideas - HISTORY](#)

6

[Luther, Martin, Luther-Bibel 1545, Apokryphe Schriften des Alten Testaments, Das Buch Tobias, Tobit 4 - Zeno.org](#)

7

<https://www.thirteen.org/wnet/powerofart/rotbios.php>

8

[Rothko Chapel, 1964 - 1967 - Mark Rothko - WikiArt.org](#)

&

rothkochapel.org

9

[Michaël Dudok de Wit - Father and Daughter \(short film 2000\) - YouTube](#)